

НОВІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

NEW APPROACHES TO FINANCING SOCIAL ENTERPRISES

Святенко С.В.
старший викладач,
Криворізький національний університет

Донських Ю.А.
магістр,
Криворізький національний університет

Svyatenko Sergey
Senior Lecturer,
Kryvyi Rih National University

Dons'kykh Yunia
Master student,
Kryvyi Rih National University

Актуальні проблеми сьогодення зумовили появу нового підходу до вирішення соціальних та екологічних проблем і досягнення стійкого економічного зростання. Даний напрям отримав визначення «соціальне підприємництво». У статті наголошено на тому, що й днині відсутня єдність серед науковців стосовно дефініції «соціальне підприємство», тому наведено підходи до виокремлення поняття різними науковцями та на основі цього надано власне визначення. Досліджено основні характеристики, що відрізняють соціальне підприємство від типових організацій. Надано власну класифікацію видів соціальних підприємств. Досліджено найбільш поширені типи фінансування серед соціальних підприємств. Згруповано та проранжовано джерела фінансування українських соціальних підприємств. Запропоновано модель ефективного становлення та розвитку соціальних підприємств в Україні.

Ключові слова: соціальне підприємство, інноваційні джерела фінансування; третій сектор, неприбуткова організація, бізнес-організація, соціальні облигації, краудфандинг.

Актуальные проблемы современности обусловили появление нового подхода к решению социальных и экологических проблем и достижению устойчивого экономического роста. Данное направление получило определение «социальное предпринимательство». В статье отмечено, что и сегодня отсутствует единство среди ученых относительно дефиниции «социальное предприятие», поэтому приведены подходы к выделению понятия разными учеными и на основе этого дано собственное определение. Исследованы основные характеристики, отличающие социальное предприятие от типичных организаций. Представлена собственная классификация видов социальных предприятий. Исследованы наиболее распространенные типы финансирования социальных предприятий. Сгруппированы и проранжированы источники финансирования для украинских социальных предприятий. Предложена модель эффективного становления и развития социальных предприятий в Украине.

Ключевые слова: социальное предприятие, инновационные источники финансирования, третий сектор, неприбыльная организация, бизнес-организация, социальные облигации, краудфандинг.

Current problems of our time have led to the emergence of a new approach to solving social and environmental problems and achieving sustainable economic growth. This direction has received such a definition as social entrepreneurship. Social entrepreneurs, their calling from to address targeted social problems and provide innovative solutions through market mechanisms. Social entrepreneurship is a relatively new phenomenon in the framework of the theory of entrepreneurship. That's reason why the article noted that today there is no unity among scientists on the definition of "social enterprise" and why approaches to the selection concepts by different authors also based on this own definition. Since social enterprise is quite often confused with non-profit charities and other types of traditional enterprises, the main characteristics that distinguish social enterprise among typical organizations have been investigated. The factors are studied that have a significant impact on the activities of social enterprises!". It is determined that a social enterprise can be a business, and not just a non-profit organization. Own classification of types of the social enterprises based on priority of the purpose is provided. The analysis of the most common obstacles to

the effective operation of social enterprises on the example of the UK experience, among which the largest share is the lack of funding sources. The most common types of financing among social enterprises are investigated. New approaches to the financing of social enterprises are studied, which are offered by advanced investors among which: quasi-equity capital, credit guarantees, social bonds, crowdfunding, capital pool. On the basis of this, the sources of financing for Ukrainian social enterprises are grouped and ranked, depending on the features inherent in the Ukrainian economy and the capabilities of Ukrainian enterprises. A model of effective formation and development of social enterprises in Ukraine is proposed, which includes the main stages and intermediate actions that contribute to the development of social organizations in Ukraine.

Key words: social enterprise, innovative sources of financing; third sector, non-profit organization, business organization, social bonds, crowdfunding

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Концепція інтеграції соціальних цілей із прибутком стала новою тенденцією в сучасному світі, особливо після фінансової кризи 2007–2009 рр., що зумовило появу нового підходу до вирішення соціальних та екологічних проблем і досягнення стійкого економічного зростання. Даний напрям отримав визначення «соціальне підприємство». Соціальні підприємці покликані вирішувати цільові соціальні проблеми і забезпечити інноваційні рішення за допомогою ринкових механізмів.

Актуальність проблематики дослідження зумовлена об'єктивним ускладненням і подорожчанням процесів залучення коштів у національну економіку для вирішення нагальних соціальних проблем та реалізації проєктів стратегічного призначення. Постає необхідність пошуку та використання якісно нових інноваційних інструментів фінансування діяльності соціальних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Зважаючи на досить інноваційні форми фінансування соціальних підприємств, особливо для України, науковцями приділено порівняно мало уваги їх дослідженню. Проблемні питання поширення та законодавчого закріплення в Україні інноваційної форми фінансування відображено в дослідженнях небагатьох українських фахівців, зокрема В. Артамонова, Д. Баюри, І. Березняк, І. Васильчук, З. Галушки, Н. Гончарука, О. Дацко, О. Дудкіна. Серед зарубіжних учених дослідженню соціального підприємництва та альтернативних джерел фінансування значну увагу приділяли насамперед П. Беллефлемм, Р. Брідж, С. Вевен, М. Гордон, Д. Жданова, С. Захра, С. Картер, С. Коривеу, К. Кочиєва, Т. Ламберт, А. Лей, Д. Мак-Квейл, З. Міллер та ін.

Нині ця тема знаходиться у центрі уваги багатьох відомих навчальних закладів (Гарвардської школи бізнесу, Колумбійського, Каліфорнійського і Єльського університетів і т. д.) [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проте більшість інформації має вигляд Інтернет-оглядів та статей, інтерв'ю

та думок практиків, фактичних користувачів та інвесторів, а не детальних наукових досліджень. Окрім того, не знайдено консенсусу стосовно визначення поняття «соціальне підприємство» та його основних типів.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Саме тому потребують поглибленого вивчення питання пошуку шляхів фінансування соціальних підприємств за рахунок інноваційних джерел, можливості використання та адаптації зарубіжного досвіду для поширення таких підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Соціальне підприємство – відносно нове явище в межах теорії підприємництва. Його активне обговорення, переважно в західному академічному співтоваристві, почалося приблизно у 1980-х роках, коли необхідність концептуалізації нового формату економічної діяльності і новий спосіб об'єднати і теоретично узагальнити ресурси стала нагальною.

Такий інтерес можна пояснити низкою причин: по-перше, активним пошуком нових соціальних агентів, які зможуть виконати соціальні зобов'язання, оскільки держава на разі не може ефективно виконувати покладені на неї функції, що сприяє пошуку нових дієвих шляхів вирішення соціальних проблем; по-друге, у цей час поширення набули поняття соціальної відповідальності бізнесу і «третього сектору», що у цілому викликало інтерес до соціального підприємства.

Як відносно новий соціально-економічний феномен основні аспекти соціального підприємства набувають усе більшого поширення і вивчаються як іноземними, так і вітчизняними науковцями. Перелік трактувань терміна «соціальне підприємство» різними авторами наведено в табл. 1.

Аналіз табл. 1 показав, що існує три підходи до виокремлення поняття:

- 1) бізнес-організація, яка переслідує одночасно соціальні цілі та прибуткову діяльність;
- 2) неприбуткова організація, що створена для реалізації соціальних цілей;
- 3) організація, яка на основі інновацій вирішує нагальні соціальні проблеми.

Перший підхід підтримують такі автори, як British Council, ClearlySo, Bc centre for social

Таблиця 1

Підходи до визначення дефініції «соціальне підприємство»

Автор	Зміст дефініції
British Council Британська Рада [1]	Визначає соціальне підприємництво як бізнес, що веде свою діяльність для вирішення соціальних проблем, поліпшення спільноти, життєвих шансів людей або навколишнього середовища. Вони заробляють гроші від продажу товарів і послуг на відкритому ринку, а потім реінвестують свій прибуток назад у бізнес або в місцеву громаду.
ClearlySo [2]	Організація, що прагне бути фінансово успішною під час створення соціальних та/або екологічних наслідків.
Bc centre for social enterprise [3]	Соціальні підприємства – це підприємства, які заробляють кошти з певною особливістю. Незалежно від того, працюють вони як некомерційна або ж комерційна організація, соціальне підприємство має дві мети: досягнення соціальних, культурних, громадських економічних і/або екологічних результатів та заробляння доходу.
Міжнародна дослідницька мережа EMES [4]	Соціальне підприємництво – організація, що залучає кошти із зовнішніх джерел для здійснення неприбуткової діяльності (гранти, пожертви тощо) і відповідає 9 визначеним критеріям, які поділені на такі групи: економічні та підприємницькі; соціальні та колективного управління. Охоплює лише неприбуткові організації.
Social enterpriser alliance [5]	Організації, які вирішують основні незадоволені потреби або соціальні проблеми за допомогою ринкового підходу.
Shaw and Carter [6]	Термін «соціальне підприємництво» з'явився як новий ярлик для опису роботи громадських, волонтерських організацій.
Zahra et al. [7]	Соціальне підприємництво – це послідовність інноваційної діяльності та процесів, які здійснюються, щоб виявити, визначити і використати можливості для того, щоб підвищити соціальні блага шляхом створення нових підприємств або управляти існуючими організаціями в інноваційній формі.
М. Наумова [8]	Поняття «соціальне підприємництво» включає дві компоненти: 1) виявлення та застосування бізнес-можливостей через привернення уваги до нових проблем, що ще не ідентифіковані або недостатньо вирішені традиційними підприємствами; 2) створення соціальних цінностей для тих верств населення, які найбільше їх потребують, таких як безробітні, особи з інвалідністю тощо.
Dr. Gayathri Vasudevan [9]	Підприємства, що часто мають інноваційні рішення для поширених соціальних проблем, використовуючи нові технології або залучаючи співтовариство в інноваційні та захоплюючі нові способи.
Said Business School (SBS) [10]	Підприємства, які відносяться до практики об'єднання інновацій, винахідливості і можливостей для вирішення критичних соціальних і екологічних проблем.

Джерело: складено авторами

enterprise Social enterpriser alliance, М. Наумова. Прихильниками другого підходу є Міжнародна дослідницька мережа EMES, Shaw and Carter. Прибічниками третього підходу є Said Business School (SBS), Zahra et al. та Dr. Gayathri Vasudevan.

Отже, у провідних авторів немає єдності стосовно визначення поняття. Таким чином, проблематика соціального підприємництва стала предметом наукових досліджень із 90-х років ХХ ст., проте ще й досі в науковому середовищі існують розбіжності стосовно його визначення та класифікації чи типології. Крім того, значний вплив справляють територіальне розташування та вибраний напрям політики уряду, що створюють підґрунтя для формування характерних особливостей соціальних підприємств різних регіонів. Це сприяє розмиванню його сутності та частого ототожнення з традиційним бізнесом.

Саме тому нами як авторами було згруповано й узагальнено визначення поняття «соціальне підприємство»: це специфічна форма

господарської діяльності, новий гібридний тип підприємств, що має особливий підхід до ведення бізнесу, поєднуючи одночасно комерційну діяльність та філантропічну орієнтацію, яка закладена в місії підприємства та орієнтована на актуальні суспільні проблеми, такі як безробіття, поліпшення екології, захист прав людей та ін. При цьому соціальна мета є пріоритетом їхньої діяльності, тоді як самоокупність розглядається як додаткова ознака.

На перший погляд, багато соціальних підприємств виглядають, відчувають себе і навіть діють як традиційні підприємства. Але, дивлячись глибше, виявляються визначальні характеристики соціального підприємства: місія знаходиться у центрі бізнесу, а дохідна генерація грає важливу допоміжну роль.

Саме тому важливим є вивчення основних чинників та характеристик, що відрізняють соціальне підприємство від типових організацій.

Так, Грегори Діз виділив п'ять чинників соціального підприємства: 1) прийняття на себе

місії створення і підтримки соціальних цінностей (блага); 2) виявлення і використання нових можливостей для реалізації вибраної місії; 3) здійснення безперервного процесу інновацій, адаптації і навчання; 4) рішучість дій, яка не обмежена ресурсами; 5) висока відповідальність підприємця за результати своєї діяльності як перед безпосередніми клієнтами, так і перед суспільством [11].

Інші три характеристики соціальних підприємств визначені Social Enterprise, London, серед яких:

1. Орієнтація на підприємство: беруть участь у виробництві товарів або наданні послуг на ринку і прагнуть бути життєздатною торговельною організацією з операційним профіцитом.

2. Соціальні цілі: мають чіткі соціальні цілі, такі як створення робочих місць, навчання або надання місцевих послуг, етичні цінності, і несуть відповідальність перед своїми членами і широкою громадськістю за їх соціальний, екологічний та економічний вплив.

3. Громадська власність: являють собою автономні організації зі структурами управління і власності, що базуються на участі груп зацікавлених сторін або піклувальників. Прибуток розподіляється як частина прибутку між зацікавленими сторонами або використовується в інтересах спільноти.

Таким чином, нами було згруповано характерні риси соціального підприємства, які представлено на рис. 1.

Перш за все важливо відзначити, що у цілому основними цілями діяльності традиційних підприємств є набуття прибутку і максимізація акціонерної вартості. Проте функціонування суб'єктів господарювання в глобальному світі XXI ст. вимагає більш тісних відносин між сус-

пільством, довкіллям та економічним зростанням, аніж коли-небудь раніше.

Хоча прибуток не є основною мотивацією для соціального підприємства, проте доходи відіграють важливу роль у забезпеченні стійкості, оскільки пріоритетом їхньої діяльності є реінвестування прибутку в соціальну місію. Насправді, стійкий дохід відрізняє соціальне підприємство від традиційної благодійності, яка спирається на фінансові ресурси у вигляді пожертвувань або грантів для виконання своєї соціальної місії.

Для некомерційних організацій соціальне підприємство може бути лише потужним доповненням до інших видів діяльності, коли воно одночасно просуває соціальну місію і фінансову стійкість організації. Для нових стартапів, як некомерційних, так і комерційних, соціальне підприємство дає підприємцям можливість сполучати соціальний вплив і фінансову стійкість організації від самого початку. Для традиційних підприємств ініціативи соціального підприємництва дають компанії змогу інтегрувати соціальний вплив у бізнес-операції й установлювати пріоритети соціальних цілей поряд із фінансовою віддачею.

Успішне соціальне підприємство – це підприємство, яке врівноважує напруженість між підтриманням соціальної місії своєї організації та максимізацією продуктивності свого бізнесу для забезпечення стійкості на перспективу.

Залежно від пріоритетних цілей діяльності соціальних підприємств нами було виділено два типи з притаманними їм характерними ознаками (табл. 2).

Таким чином, за першим типом соціальне підприємство за ознакою impact first фінансові цілі такого підприємства сприяють мак-

Рис. 1. Характерні риси соціального підприємства

Джерело: складено авторами на основі [12; 13]

симізації соціальної місії компанії, яка у пріоритеті. Прикладом таких підприємств є УТОС, УТОГ та ін.

Розподіл прибутку компанії зумовлений суспільними цілями, його надлишок реінвестується у розвиток соціального підприємства, що повинно бути логічно вибудовано у загальній фінансовій стратегії підприємства.

У другому випадку соціальне підприємство за ознакою *finance first* передусім має на меті максимізацію прибутку, своєю чергою, соціальні цілі розглядаються як додатковий складник корпоративної соціальної відповідальності та етичного бізнесу. Представниками даного типу підприємств є ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», «Метінвест» та ін.

Важливим є визначення чинників, що впливають на діяльність соціальних підприємств (рис. 2)

Рис. 2 свідчить про те, що найвагомійший вплив на діяльність соціальних підприємств справляють держава, ринок та інвестори.

Розглянемо більш детально кожний із них. Ринок – це складна система взаємовідно-

син, де соціальне підприємство має можливість реалізувати свою продукцію або надати послугу та отримати прибуток. При цьому товар повинен бути конкурентоспроможний та задовольняти існуючий попит, реалізуючи разом із тим соціальні цілі.

Держава виступає головним драйвером діяльності соціальних підприємств, оскільки є потужною фінансовою підтримкою через усебічні пільги, програми фінансування, консультації та ін. Світовий досвід свідчить, що від рівня активної позиції державних органів залежить значна частка успіху функціонування соціальних підприємств.

І останнє – це інвестори, які, зважаючи на свої мотиви (отримання прибутку чи філантропічні цілі), надають перевагу тому чи іншому проєкту фінансування, приймаючи на себе значну частку ризику.

Таким чином, урахувавши всі вищенаведені чинники, соціальне підприємство завдяки державній підтримці та наявності інвесторів може бути конкурентоспроможним, а отже, визначатися як бізнес.

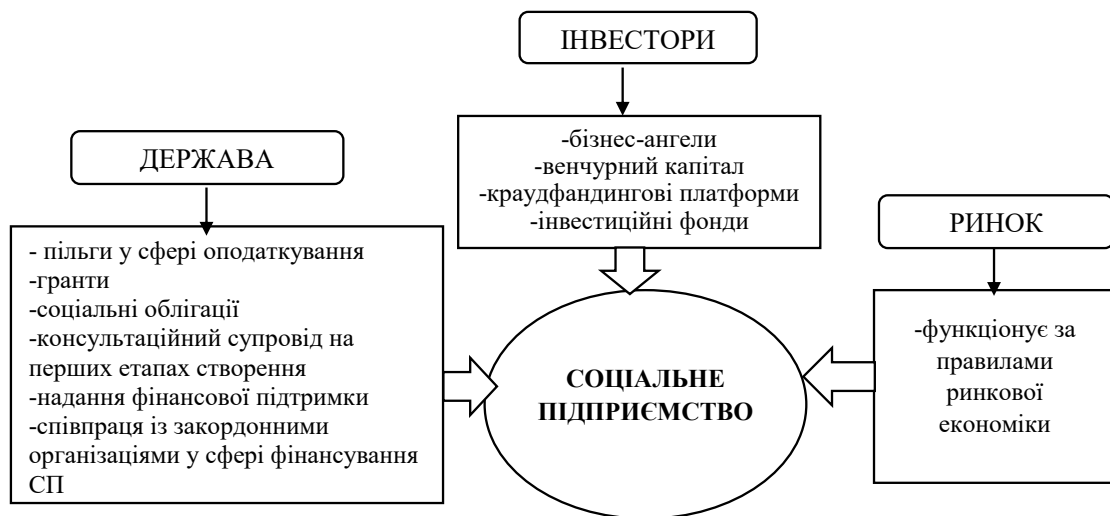

Рис. 2. Чинники, що впливають на діяльність соціальних підприємств
Джерело: складено авторами

Таблиця 2

Характеристика типів соціальних підприємств

Типи соціальних підприємств	Характерні ознаки
Соціальне підприємство за ознакою <i>impact first</i>	<ul style="list-style-type: none"> – соціальний вплив на першому місці, що підтверджує пріоритетність соціальної мети; – сприяють максимізації соціальної місії; – розподіл прибутку компанії зумовлений суспільними цілями; – можуть працювати без прибутку, заради соціальної місії
Соціальне підприємство за ознакою <i>finance first</i>	<ul style="list-style-type: none"> – першочергова мета – отримання прибутку; – соціальні цілі на другому плані; – фінансова самостійність; – ведення етичного бізнесу

Джерело: складено авторами на основі [10]

Відповідно до дослідження [14], яке проводилося Social Enterprise UK у 2017 р. у Великобританії, майже 9% населення, що займається малим бізнесом, є соціальними підприємствами. Загалом у Великобританії налічується 471 тис соціальних підприємств, що включає 99 тис соціальних підприємств із працівниками та 371 тис соціальних підприємств без найманих працівників.

На соціальних підприємствах зайнято приблизно 1,44 млн осіб, більшість з яких – наймані працівники, інші працюючі – власники і партнери.

Внесок таких підприємств важко переоцінити, проте ефективність їхньої діяльності прямо залежить від фінансових ресурсів, якими такі підприємства оперують.

Сьогодні відсутність можливостей для фінансування є одним з основних недоліків, з якими стикаються соціальні підприємства. Традиційні організації можуть використовувати свій баланс і бізнес-план, щоб пропонувати різні комбінації ризику і доходності інвесторам, банкам, інвестиційним фондам, венчурним капіталістам і т. ін.

Для соціальних підприємств дещо складніше мобілізувати необхідні ресурси, доказом цього є проведене у Великобританії опитування, метою якого було зрозуміти причини, що допомагають соціальним підприємствам, а які перешкоджають їх розвитку та функціонуванню. Вивчення та усунення таких бар'єрів є важливим завданням, оскільки роль соціальних підприємств зростає з кожним днем.

Як показали результати проведеного опитування, доступ до фінансування, як і раніше, є головним, найбільш значним бар'єром на шляху до стійкості, про який говорять респонденти у четвертому огляді поспіль: дійсно, якщо об'єднати отримання грантового фінансування та отримання боргового або акціонерного фінан-

сування, то він становитиме 42% (зростання на 3% порівняно з 2015 р.) (рис. 3).

Недостатній грошовий потік і брак часу продовжують збільшуватися з року в рік на 2 в. п. та 4 в. п. відповідно, що відображає складне операційне середовище.

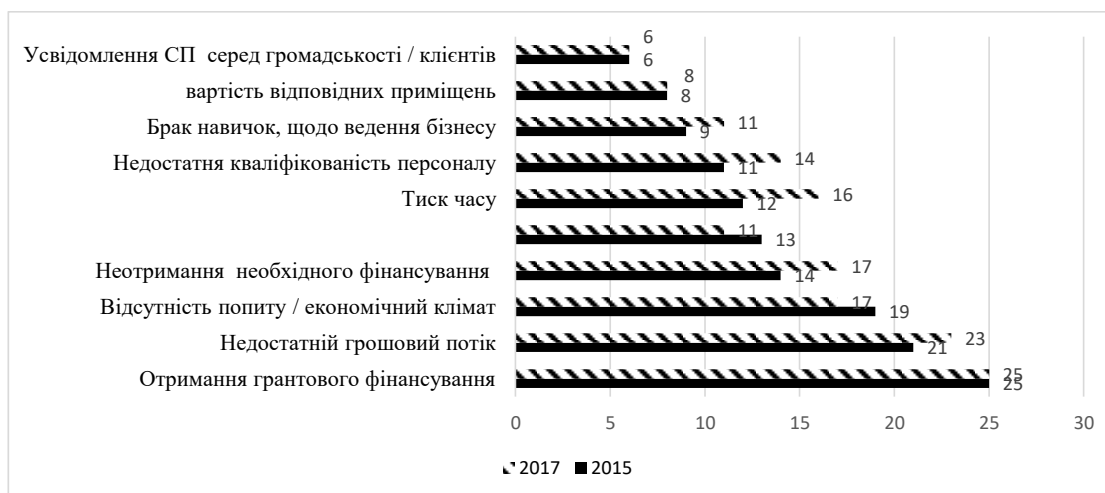
Оскільки першочерговою перешкодою для всіх соціальних підприємств є доступ до фінансування, важливо вивчити типи фінансування, які найбільш поширені серед даних підприємств. Серед опитаних організацій у Великобританії 34% соціальних підприємств шукали фінансування протягом останніх 12 місяців. Це менше на 10%, ніж у 2015 р., та на 14%, ніж у 2013 р., але все ж удвічі перевищує частку МСП, які шукали фінансування (20%). Це засвідчує дефіцит джерел фінансування, що перешкоджає провадженню ефективної діяльності.

Як показано на рис. 4, найбільш поширеним типом фінансування серед соціальних підприємств є фінансування через гранти 82%, що менше на 1%, ніж у 2015 р., та на 5%, ніж у 2013 р.

Другим найбільш поширеним джерелом було кредитування, що демонструє тенденцію до зростання на 3% у 2015 р. та на 1% у 2017 р. У разі коли організації зверталися за кредитом, трохи менше третини (29%) повідомили, що він був забезпечений їхніми бізнес-активами, 10% – особистими активами, 52% – що він був незабезпечений.

Питома вага СП, що використовують овердрафт, становить 7%, іпотека – 3% та власний капітал використовували 5%, на лізинг припало 4%, інші джерела фінансування становили 9%.

Це свідчить про те, що соціальні підприємства майже не використовують інноваційні джерела фінансування, які б допомогли розширити їхні можливості.

Рис. 3. Найбільш поширені бар'єри на шляху до сталого розвитку та/або зростання соціальних підприємств у 2015, 2017 рр. (%)

Джерело: складено на основі [14]

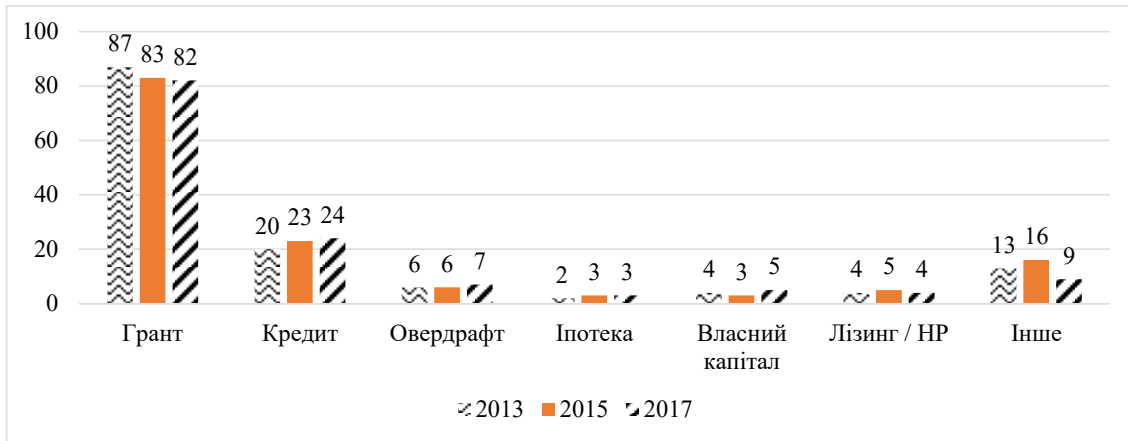

Рис. 4. Види фінансування соціальних підприємств у 2013, 2015, 2017 рр.

Джерело: складено на основі [14]

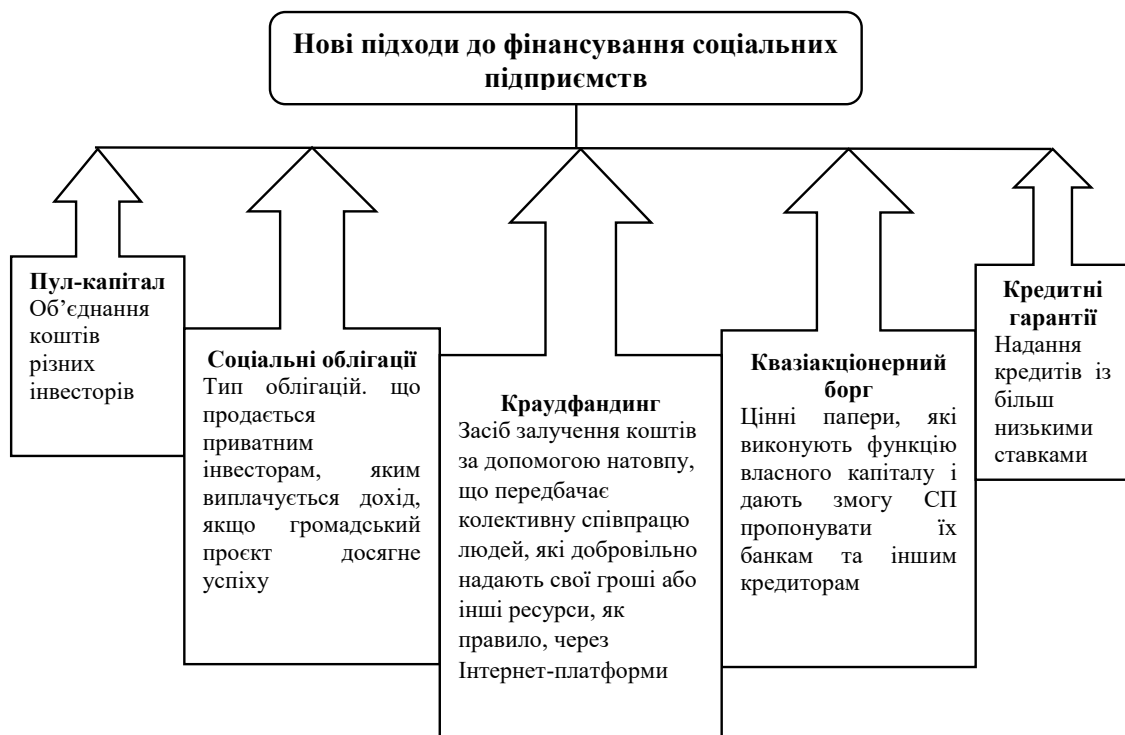

Рис. 5. Нові підходи до фінансування соціальних підприємств

Джерело: складено авторами на основі [15]

Проте деякі з найбільш перспективних фондів і соціальних інвесторів зрозуміли, що існуючі методи фінансування соціальних підприємств неефективні для підприємств і для самих себе, й почали працювати над розширенням доступу до капіталу. До них слід віднести такі інструменти та методи фінансування, як квазіакціонерний капітал, кредитні гарантії, соціальні облігації, краудфіндинг, пул-капітал (рис. 5).

Оскільки сьогодні Україна знаходиться в умовах євроінтеграції, досить важливим напрямом є дотримання Цілей сталого розвитку, що, перш

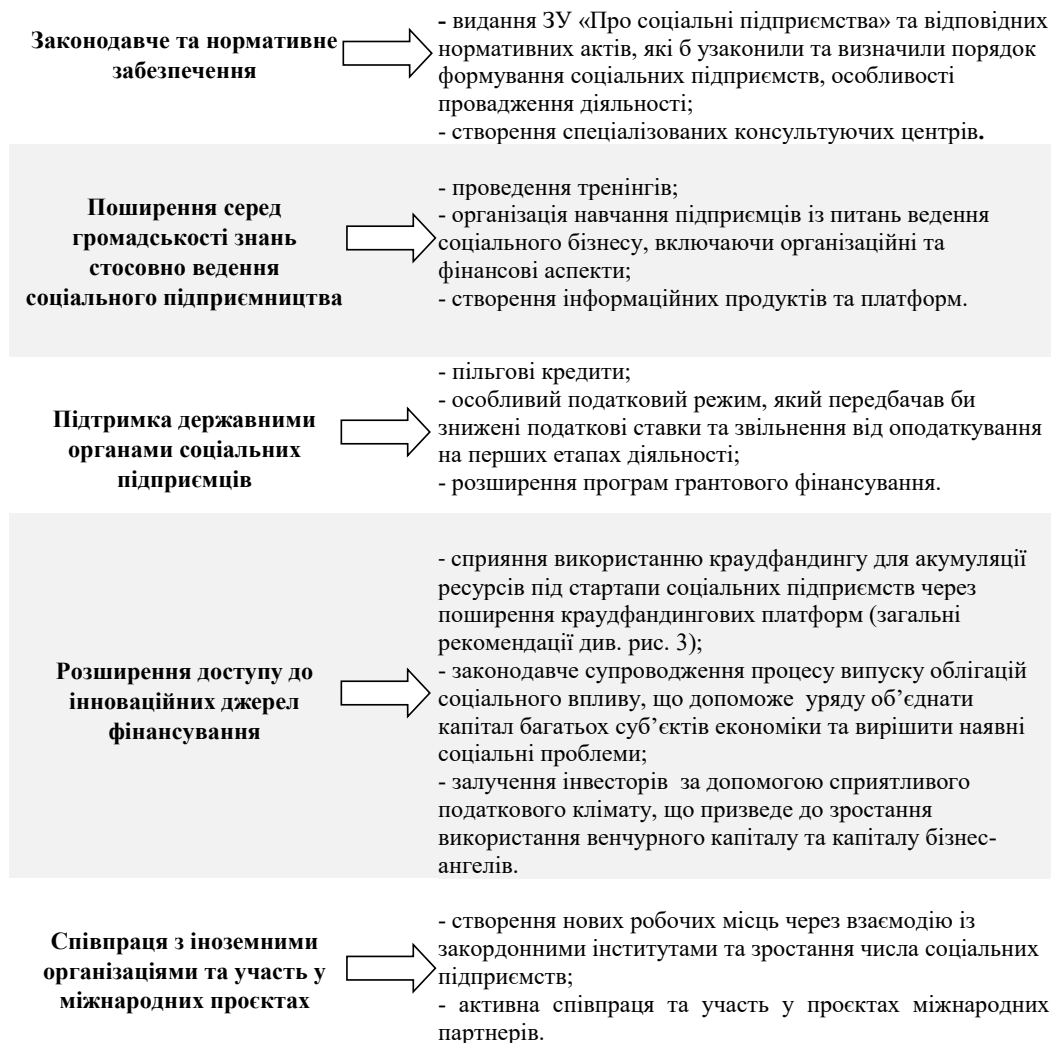
за все, вимагає поширення «свідомого бізнесу» та пошуку новітніх механізмів для вирішення нагальних соціальних проблем. Розвиток соціального підприємництва у вітчизняних реаліях вимагає чіткого розуміння бар'єрів для їх подолання та шляхів поширення, включаючи нормативну базу, фінансування та відповідні консультуючі органи.

У табл. 3 згруповано всі типи та види соціального підприємства залежно від джерел фінансування, як інноваційних, так і традиційних. Отримані дані свідчать про те, що найбільш

Доступні джерела фінансування
1. Мікрокредитування
2. Краудфандинг (краудлендинг та краудфандинг, заснований на винагороді)
3. Фонди міжнародних організацій підтримки соціальних підприємств та МСП
4. Венчурний капітал
5. Капітал бізнес-ангелів
Джерела фінансування, доступні в майбутньому
6. Соціальні облигації
7. Квазіакціонерний капітал

Рис. 6. Ранжування джерел фінансування для українських соціальних підприємств

Джерело: складено авторами

Рис. 7. Модель ефективного становлення та розвитку соціальних підприємств в Україні

Джерело: складено авторами

універсальним усе ж залишається краудфандинг. Проте у зв'язку з тим, що українські банки мають високий досвід усе ж у кредитуванні, можливо, найбільш широкоживаним і корисним для вітчизняної економіки є досвід мікрокредитування. Ранжування джерел фінансування для українських соціальних підприємств представлені на рис. 6.

Таким чином, хоча вже існують драйвери активізації розвитку та поширення соціального підприємництва, проте сьогодні є низка нерішених питань, що стримують розвиток даної форми бізнесу. Для ефективного становлення та функціонування соціальних підприємств було розроблено схему, котра включає головні етапи та проміжні дії, що сприятимуть розвитку соціальних організацій в Україні, зважаючи на те, що головною перешкодою залишається необізнаність стосовно залучення коштів за допомогою інноваційних джерел фінансування (рис. 7).

За умови врахування особливостей, притаманних нашій державі, та реалізації вищенаведених рекомендацій можливе успішне узаконення соціального підприємства та інноваційних

джерел фінансування в Україні, що сприятиме стрімкому розвитку соціальних підприємств і, як наслідок, подоланню наявних проблем, пов'язаних із залученням інвестицій.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, можна зробити висновок, що актуальні проблеми у світі зумовили появу нового підходу до вирішення соціальних та екологічних проблем і досягнення стійкого економічного зростання. Даний напрям отримав визначення «соціальне підприємництво». Соціальні підприємці покликані вирішувати цільові соціальні проблеми і забезпечити інноваційні рішення за допомогою ринкових механізмів.

Зважаючи на вищенаведене, Україна, яка сьогодні знаходиться на шляху євроінтеграції та залучена до глобалізаційних процесів, вимушена знаходити інноваційні рішення для поліпшення економічного клімату в країні та соціального добробуту населення. Соціальне підприємництво є саме тим чинником, що здатен справити якісний вплив на економічну ситуацію та здійснити структурну перебудову.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. The State of Social Enterprise Report 2015, supported by Santander. *Enterprises in the UK*. United Kingdom, 2015. URL : <https://www.socialenterprise.org.uk/state-of-social-enterprise-report-2015> (дата звернення: 28.10.2019).
2. Clare Jounes. What is a social enterprise? Defining social enterprise and social business. *ClearlySo*. 2015. URL : <https://www.clearlyso.com/what-is-a-social-enterprise-2/> (дата звернення: 28.10.2019).
3. What is social enterprise? Bc centre for social enterprise. URL : <https://centreforsocialenterprise.com/what-is-social-enterprise/> (дата звернення: 30.10.2019).
4. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін / А.А. Свинчук та ін. Київ : ВІ ЕН ЕЙ, 2017. 188 с.
5. Social Enterprise Alliance Social Enterprise What is Social Enterprise? URL : <https://socialenterprise.us/about/social-enterprise/> (дата звернення: 01.11.2019).
6. Shaw E. & Carter S. Social entrepreneurship: theoretical antecedents and empirical analysis of entrepreneurial processes and outcomes. *Journal of Small Business and Enterprise Development*. 2007. № 14. P. 434.
7. A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges / S. Zahra et al. *Journal of Business Venturing*. 2009. № 24. P. 532.
8. Наумова М. Сутність соціального підприємництва та його роль у соціально-економічному розвитку суспільства. *Україна: аспекти праці. Соціальна політика*. 2014. № 4. С. 34–39.
9. Dr. Gayathri Vasudevan. Here is Why Social Entrepreneurs are Silent Revolutionaries. *Entrepreneur India*. URL : <https://www.entrepreneur.com/article/316827> (дата звернення: 02.11.2019).
10. Social Entrepreneurship? Enterprise? Innovation? *Enterprising Oxford*. 2018. URL : <https://www.eship.ox.ac.uk/social-enterprise-entrepreneurship-innovation> (дата звернення: 02.11.2019).
11. Dees J.G. The meaning of social entrepreneurship. *Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Duke University's Fuqua School of Business*, 2001. URL : http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf (дата звернення: 28.10.2019).
12. Social entrepreneurship Emerging business opportunities creating value for society. *Ernst & Young Accountants LLP All rights reserved*. 2014. URL : <http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-social-entrepreneurship/%24FILE/EY-social-entrepreneurship.pdf> (дата звернення: 28.10.2019).
13. Social Enterprise in a Global Context: The Role of Higher Education Institutions Country Brief: California, USA *British Council*. URL : https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/usa_california_social_enterprise_in_a_global_context_-_final_report.pdf (дата звернення: 28.10.2019).
14. The State of Social Enterprise Report 2017. *Enterprises in the UK*. United Kingdom, 2017. URL : <https://www.socialenterprise.org.uk/state-of-social-enterprise-report-2017> (дата звернення: 28.10.2019).
15. A New Approach to Funding Social Enterprises. URL : <https://hbr.org/2012/01/a-new-approach-to-funding-social-enterprises> (дата звернення: 28.10.2019).

REFERENCES:

1. The State of Social Enterprise Report 2015, supported by Santander. URL : *Enterprises in the UK*. United Kingdom, 2015. <https://www.socialenterprise.org.uk/state-of-social-enterprise-report-2015> (accessed: 28.10.2019).
2. Clare Jounes. What is a social enterprise? Defining social enterprise and social business. *ClearlySo*. 2015. URL : <https://www.clearlyso.com/what-is-a-social-enterprise-2/> (accessed: 28.10.2019).
3. What is social enterprise? Bc centre for social enterprise. URL : <https://centreforsocialenterprise.com/what-is-social-enterprise/> (accessed: 30.10.2019)
4. Svyunchuk A. A., Korneckij A.O., Ghoncharova M.A., Nazaruk V.Ja., Ghusak N.Je., Tumanova A.A. (2017) *Socialjne pidpryjemnyctvo: vid ideji do suspilnykh zmin*. [Social entrepreneurship: from idea to social change]. Kyiv : LLC "Enterprise" VI EN HEY" G. (in Ukraine).
5. Social Enterprise Alliance Social Enterprise What is Social Enterprise? URL : <https://socialenterprise.us/about/social-enterprise/> (accessed: 01.11.2019).
6. Shaw, E. & Carter, S. (2007) Social entrepreneurship: theoretical antecedents and empirical analysis of entrepreneurial processes and outcomes. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 14, P. 434.
7. Zahra, S., Gedajlovic, E., Neubaum, D. & Shulman, J. (2009) A typology of social entrepreneurs: Motives, search processes and ethical challenges. *Journal of Business Venturing*, 24, P. 532.
8. Naumova M. (2014) *Sutnistj socialjnogho pidpryjemnyctva ta jogho rolj u socialjno-ekonomichnomu rozvytku suspiljstva* [The essence of social entrepreneurship and its role in the socio-economic development of society]. *Ukrajina: aspekty praci*. (Ukrainian, № 4. – 2014) Ukrainian: *Ukrajina: aspekty praci*, pp. 34-39.
9. Dr. Gayathri Vasudevan. Here is Why Social Entrepreneurs are Silent Revolutionaries. *Entrepreneur India* URL : <https://www.entrepreneur.com/article/316827> (accessed: 02.11.2019).
10. Social Entrepreneurship? Enterprise? Innovation? *Enterprising Oxford*. 2018 URL : <https://www.eship.ox.ac.uk/social-enterprise-entrepreneurship-innovation> (accessed: 02.11.2019).
11. Dees, J.G. The meaning of social entrepreneurship. *Center for the Advancement of Social Entrepreneurship, Duke University's Fuqua School of Business*, 2001. URL : http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf (дата звернення: 28.10.2019).
12. Social entrepreneurship Emerging business opportunities creating value for society. *Ernst & Young Accountants LLP All rights reserved*. 2014 URL : <http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-social-entrepreneurship/%24FILE/EY-social-entrepreneurship.pdf> (accessed: 28.10.2019).
13. Social Enterprise in a Global Context: The Role of Higher Education Institutions Country Brief: California, USA *British Council* URL : https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/usa_california_social_enterprise_in_a_global_context_-_final_report.pdf (accessed: 28.10.2019).
14. The State of Social Enterprise Report 2017. *Enterprises in the UK*. United Kingdom, 2017. URL : <https://www.socialenterprise.org.uk/state-of-social-enterprise-report-2017> (accessed: 28.10.2019).
15. A New Approach to Funding Social Enterprises. URL : <https://hbr.org/2012/01/a-new-approach-to-funding-social-enterprises> (accessed: 28.10.2019).